

Na Uspenie Bogorodichno se pravi goljam cyrkoven sybor v dobrunskata cyrkva, na kojto idvat i grazhdani, no osobeno mnogo sa seljanite, nasybrali se i ot naj-otdalechenite sela.

Sledobed sreshtu Uspenie, Anika se vdigna za Dobrun. Tja i Jelenka jazdeha krotki, ohraneni kone; sledvashe gi njakakvo momche. Zaobikoliha po stranichni ulichki, no vse pak iz charshijata se raznese vestta, che Anika otiva v Dobrun. Vsichki ot charshijata si zasmenjaha mestata i krivjaha vratove, za da ja vidjat pone otdaleche, kogato trygne po strymnija pyt pod Strazhishte. Kalfite i chiracite si namiraha njakakva rabota po tavanite. Kachvaha se i gledaha prez ambrazurite kak Anika prevalja biloto.

Pochti po petite na Anika trygna i Tane Kujumdzhiyata, na kuc kon, naet nabyrzo ot njakakyv ciganin. Po-bled ot drug pyt, s izdylzheno lice, toj bez pritesnenie i sram premina prez samata charshija. Ne obryshtashe vnimanie na smeha i podigravatelnite pozdravi; mozhe bi ne gi i chivashe. No kogato se skri zad hrebeta, v charshijata nastypi njakakva trevozhna i neprijatna tishina. Vsichki sa se otteglili v djukjanite i neshto raztrebvat i presmjatat. I mnozina, koito malko predi tova se bjaha smeli na Tane, zapochvat nevolno da si misljat, che i te samite mogat da trygnat nezabeljazano ili pod njakakyv udoben predlog sled Anika. Edni otivaha po selata da kupuvat kozhi, drugi v Dobrun, tretji v Priboj na pazar. A kogato se spusna noshtta, mladezhite tihomylkom se zaizmykvaha i trygvaha napravo, sled po-vyзрастnite. Mnogo ot tjah bjaha oshte momcheta i ne se nadjavaha na neshto, no im beshe prijatno da propilejat noshtta si zaradi neja i da se izponatyrtjat po kamynacite kraj Yrzav.

Kym Chelikova Chuprija Tane nastigna dve zheni. Jelenka go zaovikva. Tane samo se usmihva i popoglezhda v gryb Anika, sjakash chaka tja da mu kazhe neshto.

- Che kakvo ti pravja?

Jelenka, pobesnjala, spira konja.

- Pravish mi. Eto do tuka mi stigna. Ne stiga, che te gledame vyv Vishegrad, ami si trygnal podire ni. Vryshtaj se v kyshti i ljulej na zhena si decata!

Dokato se razpravjaha, gledaha kym Anika, no tja si jazdi i ne izvyrta glava, nito pokazva s neshto, che gi slusha. Jelenka jadosano prishpori konja i nastigna Anika. A Tane, s navedena glava i otpusnati juzdi, jazdi po petite im.

Taka jazdiha stotina krachki, kogato Anika rjazko sprja i se obyrna. Izvednyzh Tane se okaza ochi v ochi s neja. Konete im se razminaha. Liceto i, zacherveno ot goreshtinata, beshe pokrito e tynyk bjat voal, chiito kraishta padaha na ramenete i. Usmihvashe mu se dobrodushno, po detski. Liceto na Tane se raztegna v usmivka. Pokazaha mu se redkite zybi i bledite venci, ovlazhnjaha tyzhnite mu sivi ochi.

- Tane, kupih ot djukjana na Medzhuselac limoni, pyk gi zabravih na stylbite. Zhiv da si, vyrni se za tjah vyv Vishegrad. Shte ni nastignesh do Dobrun.

Zasmjan ot shtastie, Tane edva shvana kakvo iska ot nego.

- Limoni ... pri Medzhuselac. Otivam, trygnah.

Vednaga se obyrna i razocharovan se otpravi kym Vishegrad kato naprazno prishporvashe ciganskata kranta, bezchuvstvena kym udarite. Obryshtashe se ot vreme na vreme i gledashe kak se otdalechava dylgijat bjat voal na Anika.

Razbrala Anikinata hitrost, Jelenka edva sdyrzhashe smeha si. Shtom Tane se obyrna, tja prihna da se kiska. Anika samo se usmihvashe i jazdeshe, bez da kazva neshto. Momcheto beshe izbyrzalo i gi chakashe pod edna sjanka.

V Dobrun panairyt beshe v razgara si. Govoreshe se, che tuk njakyde e Anika, no nikoj ne ja beshe vidjal nito po vreme na sluzhbata, nito sledobeda okolo cyrkvata, vypreki che vsichki prikazvaha za neja i ja ochakvaha. Sred razgoreshtenata i peeshta tylpa se motaeshe Tane Kujumdzhijata i se ozyrtashe tyzhno.

Pijanite seljani go blyskaha i nastypvaha, no toj neprekysnato se lutashe i tyrseshe, ponesyl cjal paket limoni, koito prednija den beshe kupil sam, sled kato razbra, che Anika nishto ne e zabravila v djukjana. Edva privecher se pojavi Anika s Jelenka. Sednaha v njakakva goljama baraka na edno visoko mjesto nasred cyrkovnija dvor.

Shtom dochu za idvaneto na Anika, popyt, izvyn sebe si, iskashe da otide sam i da ja izgoni ot dvora. Sprjaha go starejshinite i po-vyzrastnite hora. Dvama ot tjah otidoha da kazhat na bludnicite da izchezvat vednaga ot sybora.

Mezhduvremenno okolo Anika se beshe sybrala veche cjala tylpa myzhe. Popskite hora bjaha posreshtnati pyrvo sys smjah, a posle s psuvni. Anika se praveshe, che ni gi vizhda i chuva. Starejshinite iskaha da se priblizhat i da gi izhvyrlyat sys sila, no vednaga mezhdu tjah i zhenite se obrazuva stena ot mladi seljaci i grazhdani, povecheto ot koito pijani. Starejshinite bjaha iztlaskani do popskata kyshta i edva se spasiha prez portata.

Smrachavashe se, kogato nadolu po stylbite zaslizaha ostanalite pyrveci i samijat pop. No navalicata beshe tolkova goljama, che napravo beshe zadrystila vratata.

Narodyt, kojto pri naj-golemi razmirici naj-malko znae kakvo iska, se jurna ot barakata, v kojato se namiraha zhenite, kym vratite na enorijiskija dom. Po-tochno, jurnaha se njakolko pijani mladezhi, a ostanalata tylpa samo se blyskashe. Naj-mnogo kreshtjaha i zaplashvaha lieshtanite, koito na vseki cyrkoven praznik namiraha njakoja vissha cel v liceto na naj-vidnite, vikaha s udvoena sila:

- Ne natam!
- Njama da se dadem!

Bratjata Limich, naj-izvestni sred lieshtanite, pluvnali v pot, razpasani, skyrat sys zybi, razmahvat nozhove i bez kakvato i da bilo nuzhda se ubezhdavav edin drug:

- Bratle, az sled tebe...

Syvsem tymno e. Toku-shto ot Vishegrad e pristignal Jaksha, kojto cjal den se beshe boril sys sebe si i edva privecher, kogato veche ne mozheshe da izdyrzhi, poletja kym Dobrun. Vsichki se sybirat okolo osvetenite baraki i okolo ognjovete, koito gorjat na ravnoto. Samo naj-pijanite izchezvat nastrani, povryshtat, stenat i si govorjat neshto sami, do stobora, na tymno. Pred vratite na enorijskija dom e postojanna blyskanica i glychka, ot kojato nishto ne mozhe da se razbere. Na samija prag stoi popyt, cheren i bled, osveten ot fakla, kojato njakoj dyrzhi zad nego, v preddverieto. Naprjaga se da govori, dyrpa se, no starejshinite go dyrzhat zdravo, a shumyt e tolkova silen, che sam ne se chuva. Na liceto mu njama nito sleda ot strah ili smushtenie, a samo njakakyv gnjav, prilichasht na uchudvane. Naprazno dylgo se mycheshe da vzeme dumata ili da se priblizhi do njakoj ot pijanite kresljovci. I, kakto se napyva i dyrpa, popyt izvednyzh spira na samija prag, pogledyt mu se vtrenchva v srednata baraka, kojato beshe naj-dobre osvetena. V chervenija otbljasyk vidja izpravenata i gorda snaga na Anika, ot ednata i strana Jelenka, a ot drugata – Jaksha, toku-shto vljazyl, naveden kym Anika, s razpereni ryce, s njakakvo dvizhenie, pylno s nezhnost i predanost, sramno i nedopustimo za roditelskite ochi. Tyj kato zad gyrba si njamashe mnogo svetlina, popyt razblyska vsichki i po poluosvetenoto stylbishte izticha v stajata. Popadijata, kojato raztreperana placheshe i si blyskashe glavata ot bezsilen sram i dvojna ljubov i myka, izticha ot chardaka sled nego, kakto i zhenite, pridyrzhali ja dosega. Sled tjah se vturnaha i njakoi rodniini i starejshini, dokato ostanalite spiraha tylpata da ne nahylta po stylbishteto. V stajata zavoriha popa da smykva v tymnoto ot stenata edna dylga pushka. Nastignaha go do prozoreca, ot kojto se vizhdashe jarko osvetenata baraka i ljushnalija se narod, i Jaksha, kojto stoeshhe vse taka priveden, i Anika, kojato kato nepodvizhen portret stoi v sredata. Seljanite hvanaha popa okolo krysta, a popadijata se uvesi na pushkata. Toj

mylchalivo, no silno se dyrpashe. Dokato se boreha, povlecheni ot nego, seljanite go uspokojavaha zadyhano:

- Otche pope! Otche! Molim te!

Popadijata pishteshe priglusheno i tiho, no uzhasjivashto:

- Ne, zaklinam te v obshtija ni ljab i ljubov! Nee!

Taka, s borba, go otmyknaha malko po-daleche, v polumraka, ot kydeto ne se vizhdashe navyn. Tuk okonchatelno se otpusna nasochenata mu pushka, no s neja se otpusna i popadijata. Edni se zasuetjaha okolo pripadnalata zhena, a drugi zavedoha popa v stajata, kojato gleda v obratna posoka.

Navyn poleka-leka zatihvashe vrjavata i namaljivashe sumatohata. Tyj kato pijanite byrzo zabravjat ili namirat novi povodi za sprechkvanija, sega se samorazpravjaha ili se objasnjavaha na rodninite si, koito gi towareha na konete kato veshti ili gi otvezhdaha nadolu po pytja, hvanali gi ot dвете strani. Njakoi oshte stojaha pred barakata, premigvaha, i s lysnali na ognynja potni lica gledaha Anika.

No i Anika se gotveshe da trygva. Othvyrli reshitelno predlozhenieto na Jaksha da gi pridruzhava do Vishegrad. Ot smushtenie i bezsilie toj ò govoreshe s gorchivina v glasa:

- A kajmakaminyt vse li idva?

Anika go slushashe i mu otgovarjashe razsejano, sjakash misleshe za neshto drugo.

- Vsjaka vecher, Jaksha. Kak ne si go sreshtnal? Da ne bi sluchajno kajmakaminyt da se krie ot tebe po pytja?

Jaksha se drypna obiden, no tja prodylzhi spokojno s tih glas:

- Ili sigurno ti se kriesh ot nego?

I, kato che li bez da misli za tova kakvo govori, tja dobavi:

- Shte dojde i utre, vednaga sled vecherja.

Horata se razotivaha neobichajno byrzo, koeto beshe stranno sled takova vylnenie i blyskanica. Bjaha ostanali oshte samo kafedzhiite, sladkarite i siropchiite, koito sybiraha stokata i

takymite si v sandycite, sluzheshti im dopredi malko za tezgjasi. Zaleti s voda ili izostaveni, ognjovete gasneha. Ot tymnoto se chuvaha podvikvanijata i pyshkaneto na pijanite. I vsichko tova se otdalechavashe. Samo njakoi ot pijanite, koito njamaha nikakvi blizki, lezhaha v kanavkata ili do stobora kato zaklani.

V popskata kyshta oshte dylgo se dvizheha fakli i sveshti i si shepneha zhenite, zaeti s popadijata ili kogato raznasjaha kafe i rakija na myzhete, sednali v stajata na popa. Popyt se beshe uspokoil i razgovarjashe s gostite, no taka neestestveno i neobichajno, sjakash che govori sled pogrebenie. Naj-nakraja i poslednite blizki, sled kato se bjaha videli, se vdignaha i se sboguvaha s popa, kojto se mycheshe da byde kolkoto se mozhe po-hladnokryven i spokoen pri sboguvaneto. Samo pri popadijata ostanaha za prez noshtta, dve zheni.

Shtom kyshtata opustja taka, popyt oстана oshte izvestno vreme v stajata si, a sled tova stana i se premesti v onazi, goljamata staja, kojato gleda kym cyrkovnja dvor i kym kyshtata na Tasich. Popadijata i zhenite iztrypnaha, kogato chuha stypkite. No ot stajata ne dostigashe poveche nikakyv shum. Pomisliha si, che e otishyl da podremne malko v goljamata staja, kojato e po-prohladna i po-provetrena ot negovata.

V goljamata staja popyt zapali voshtenicata, zakljuchi vratata i sedna do sveshtta, kojato mu osvetjovashe gyrдите, bradata i shirokoto sivo lice s ochi kato mrachni dupki. Navyn laeha kucheta. Cyrkovnijat dvor beshe syvsem tymen; samo ot drugata strana na potoka, u Tasichevi, gorjaha i se dvizheha njakakvi svetlini. S ryce v skuta sedeshe vyrhu njakakva rakla, sjakash bdi nad myrtvec.

Gnevyt mu se ohlazhdashe i mislite mu se podrezhdaha, no bolkata, rasteshe. Ne mozheshe da se zadyrzhi na tozi moment i tyrseshe opora v minaloto, vyv vremeto predi tova. – Skoro shte se navyrshat trijset i edna godini, otkakto e sveshtenik v Dobrun. Zhivee kraj cyrkvata i s naroda i mnogo zlo beshe vidjal i

zapomnil, no takova neshto ne e mogyl i da ochakva – ot svojata kryv i na svoja prag da dozhivee takova neshtastie, doshlo nevidimo i neochakvano, razkysalo roditelskite syrca i izpljulo se v licata im, bez da mozhe s neshto da se spre ili da se progoni; nito s borba, nito sys samata smyrt.

V absoljurnata praznata, kojato beshe v nego, se stovari izvednyzh novo i bolezneno chuvstvo za bezkrajno syzhalenie. Stana mu zhal za choveshkija rod, za vyzduha, kojto disha, za hljaba, kojto trjabva da jade. Stana mu zhal osobeno za onova neshtastno, goljamo i ludo dete Jaksha i za chudoto i srama, v kojto beshe izpadnal. I, sednal taka na raklata, svit kato sirache, s lice v dlanite, zaplaka za pyrvi pyt v zhivota, na glas, bez da mozhe da se spre. Bes silen i obezoryzhen pred takova zlo, pozor i nepravda, s naprazni usilija da se ovladee i spre placha. Tezi sylzi sjakash syzhiviha i razljuljaha vsichka v nego. Oshte po-silno i konvulsivno se svi, do samija pod, no v sebe si se stresna i stana neochakvano; i s cjalata si dusha i misyl prokle zhenata nevernica, strashno tvorenie bez sram i razum.